

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Вченої ради
Факультету біомедичної інженерії

_____ В. Б. Максименко

«24» лютого 2020 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

**третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктор філософії**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	22 «Охорона здоров'я»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Ухвалено Вченою радою
факультету біомедичної інженерії
(протокол від «24» лютого 2020 р. № 7)

Київ

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Попадюха Юрій Андрійович, доктор технічних наук,
професор, професор кафедри біобезпеки і здоров'я людини _____

Худецький Ігор Юліанович, завідувач кафедри біобезпеки і
здоров'я людини доктор медичних наук, професор _____

Антонова-Рафі Юлія Валеріївна, кандидат технічних наук,
доцент, доцент кафедри біобезпеки і здоров'я людини _____

Програму затверджено на засіданні кафедри

Біобезпеки і здоров'я людини

(повна назва кафедри)

Протокол від «19» лютого 2020 року № 8

Зав. кафедри _____ І.Ю.Худецький

«___»_____2020 р.

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Прийом на підготовку фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобуття наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» здійснюється на основі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня/ступеня спеціаліста/магістра.

Метою вступного випробування з “Фізичної терапії, ерготерапії” є перевірка знань і відбір вступників для зарахування на навчання за ступенем доктора філософії за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» при прийомі на навчання до Національного технічного університету «КПІ імені Ігоря Сікорського» у 2020 році.

Програма містить основні питання з фізичної терапії, ерготерапії, фізіології людини, патофізіології, функціональної діагностики, фізичної терапії при захворюваннях і травмах опорно-рухового апарату, фізичної терапії, ерготерапії при травмах та захворюваннях нервової системи, фізичної терапії, ерготерапії при захворюваннях внутрішніх органів та перелік рекомендованої літератури.

Наведений перелік питань, які виносяться на вступне випробування дасть можливість вступнику систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання треба звернути увагу при підготовці до вступного випробування.

Перелік рекомендованої літератури сприятиме у пошуку і підборі джерел підготовки для вступного випробування.

Вступний іспит триває дві академічні години та охоплює основні нормативні дисципліни і має 7 таких розділів:

- 1. Фізична терапія, ерготерапії;**
- 2. Фізіологія людини**
- 3. Патофізіологія людини;**
- 4. Функціональна діагностика;**
- 5. Фізична терапія при захворюваннях і травмах опорно-рухового апарату**
- 6. Фізична терапія, ерготерапія при травмах та захворюваннях нервової системи.**
- 7. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях внутрішніх органів.**

Метою випробування є перевірка знань абітурієнтів з основних професійно-орієнтованих дисциплін.

Випробування проводиться письмово та оцінюється за **100-бальною** шкалою (максимальна кількість балів оцінювання екзаменаційного білета – 100).

Екзаменаційний білет містить чотири теоретичні питання – екзамен складається з 4 складових. Максимальна кількість балів, які студент може одержати за кожен складову, дорівнює **25 балів** (або оцінку 5).

II. ОСНОВНИЙ ВИКЛАД

для підготовки до вступного іспиту

для вступу на навчання

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктор філософії
зі спеціальності **227 «Фізична терапія, ерготерапія»**

Розділ 1. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ

1. Напрями досліджень у фізичній терапії.
2. Завдання реабілітаційного процесу.
13. Етапи терапії.
14. Принципи реабілітаційного процесу.
15. Характеристика принципу етапності.
16. Характеристика принципу безперервності.
17. Характеристика принципу наступності.
18. Характеристика принципу індивідуальності реабілітаційних програм.
19. Методика розробки реабілітаційних програм.
20. Характеристика основних засобів фізичної терапії.
21. Характеристика допоміжних засобів фізичної терапії.
22. Характеристика активних засобів фізичної терапії.
23. Характеристика пасивних засобів фізичної терапії.
24. Поняття про кінезітерапію. Принципи кінезітерапії.
25. Поняття про механотерапію. Типи механотерапевтичних апаратів.
26. Покази та проти покази до занять з використанням механотерапевтичних апаратів.
27. Особливості занять з використанням механотерапевтичних апаратів в лікарняному та післялікарняному періодах терапії.
28. Дати визначення основних принципів реабілітації.
29. Навести основні задачі реабілітації.
30. Наведіть основні принципи тренування при використанні ЛФК.

31. Навести основні механізми лікувальної дії фізичних вправ.
32. Визначити основні засоби ЛФК.
33. Навести періоди застосування ЛФК.
34. Визначити механізми лікувальної дії масажу, їх особливості.
35. Форми і методи лікувального масажу.
36. Що складає основу механотерапії у фізичної реабілітації.
37. Особливості застосування працетерапії у фізичній реабілітації.
38. Види масажу за впливом на тканини організму і внутрішні органи
39. Вплив масажу на шкіру й підшкірну жирову клітковину.
40. Вплив масажу на опорно-руховий апарат.
41. Вплив масажу на органи дихання.
42. Вплив масажу на органи системи кровообігу.
43. Вплив масажу на органи шлунково-кишкового тракту.
44. Вплив масажу на органи сечовиділення.
45. Вплив масажу на обмін речовин.
46. Вплив масажу на нервову систему.

Розділ 2. ФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

1. ЦНС, її структура, функціональне призначення.
2. Основні властивості нервових центрів (збудження, гальмування, взаємна індукція, принцип домінанти).
3. Відділи нервової системи (соматична, вегетативна), їх функції та значення.
4. Рефлекси, їх значення для взаємодії організму із зовнішнім середовищем.
5. Аналізатори людини, їх загальні властивості та фізіологічні механізми дії.
6. Будова нервово-м'язового апарату, проведення збудження у нервах і м'язах.
7. Особливості скорочувальних актів скелетних і гладких м'язів, втоми нервів і м'язів.
8. Кровообіг, великий та малий кола кровообігу.
9. Артеріальний та венозний кров'яний тиск, рух крові у судинах, особливості кровообігу у капілярах.
10. Регулювання серцевої діяльності, гуморальні впливи на серце та їх значення.
11. Система дихання та її будова, механізми і типи дихання.
12. Обмін газів у легенях, перенесення кров'ю кисню та вуглецю.
13. Регулювання дихання, дихання під час м'язової роботи різної інтенсивності.
14. Потовиділення, фізіологічний механізм теплорегуляції.

Розділ 3. ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

1. Визначення поняття патологічний процес. Його відмінність від хвороби.
2. Патологічна фізіологія порушення мікроциркуляції. Позасудинні механізми порушення мікроциркуляції
3. Патофізіологія болю Механізм формування. Види болю. Поняття про гострий та хронічний біль. Шкали болю.
4. Порушення лімфообігу. Форми порушення лімфообігу.
5. Етіологія і патогенез типових патологічних процесів.
6. Гіпоксія Етіологія і патогенез. Особливості патогенезу гіпоксії при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату.

7. Етіологія, порушення мікроциркуляції.
8. Назвіть основні види захворювання серцево-судинної системи
9. Визначення поняття гіпоксія. Етіологія, патогенез.
10. Етіологія, патогенез. Гострої гіпоксії. Ознаки. Види гіпоксії
11. Патогенез та стадії зростання перелому
12. Етіологія, патогенез пошкоджень та відновлення зовнішніх покривів тіла.
13. Відмінності етіології, патогенезу гарячки і гіпертермії.
14. Класифікація пошкоджень зовнішніх покривів тіла. Особливості патогенезу відновлення в залежності від особливостей пошкоджень.
15. Визначення, види, етіологія, патогенез голодування
16. Предмет та завдання патофізіології. Загальне уявлення про хворобу (етіологія та патогенез)
17. Гіпоксія. Особливості патогенезу гіпоксії при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату.
18. Гарячка (Лихоманка). Етіологія. Патогенез. Зміни в органах і системах при лихоманці.
19. Біль, етіологія, патогенез болю, загальні реакції організму на біль
20. Гіпоксія. Особливості патогенезу гіпоксії при неврологічних розладах.
21. Гарячка (Лихоманка). Етіологія. Патогенез. Роль центрів терморегуляції в розвитку лихоманки. Стадії лихоманки. Типи температурних кривих.
22. Особливості патогенезу болю при патології серцево-судинної системи
23. Гарячка (Лихоманка). Етіологія. Патогенез. Гіпертермія та її відмінність від лихоманки. Зміни в органах і системах при лихоманці. Значення лихоманки
24. Патогенна дія на організм факторів навколишнього середовища. Механічна травма.
25. Патогенна дія на організм факторів навколишнього середовища. Термічна травма.
26. Визначення поняття, етіологія, патогенез емболії. Класифікація, наслідки.
27. Патологічна фізіологія периферичного кровообігу. Етіологія, патогенез.
28. Особливості патогенезу болю при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату
29. Гіпоксія. Особливості патогенезу гіпоксії при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату.
30. Особливості патогенезу болю при неврологічних розладах
31. Запалення. Патогенез основних порушень обміну речовин в тканинах при запаленні. Значення запалення для організму.
32. Набряк. Етіологія, патогенез
33. Патологічна фізіологія периферичного кровообігу. Етіологія, патогенез.
34. Особливості патогенезу гіпоксії при патології дихальної системи.
35. Гіпоксія. Етіологія, патогенез
36. Екстрені та відстрочені компенсаторно-приспосувальні реакції при гіпоксії.
37. Особливості патогенезу запалення при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату.
38. Патологічна фізіологія периферичного кровообігу. Ішемія. Стаз.

39. Адаптація при гіпоксії. Патологічні зміни при гіпоксії.
40. Патологічна фізіологія периферичного кровообігу. Тромбоз. Емболія.
41. Патологічна фізіологія периферичного кровообігу. Етіологія, патогенез.
42. Особливості патогенезу гіпоксії при патології серцево-судинної системи.

Розділ 4. ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІАГНОСТИКА

1. Основні методи діагностики функціонального стану організму людини
2. Методи діагностики функціонального стану серцево-судинної системи організму
3. Охарактеризуйте методи визначення стану системи кровообігу
4. Розрахункові методи визначення інтегральних показників серцево-судинної системи організму
5. Методи оцінки функціонального стану дихальної системи організму
6. Методи визначення інтегральних показників системи зовнішнього дихання
7. Розрахункові методи визначення інтегральних показників системи зовнішнього дихання
8. Методи оцінки функціонального стану нервової системи організму
9. Методи оцінки функціонального стану ЦНС
10. Методи оцінки функціонального стану периферичної нервової системи
11. Методи оцінки функціонального стану вегетативної нервової системи
12. Методи оцінки функціонального стану нервово-м'язового апарату
13. Методи оцінки функціонального стану сенсорної системи організму
14. Методи функціональної діагностики вищої нервової діяльності
15. Методи діагностики адаптивних можливостей організму
16. Методи інтегральної оцінки фізичного здоров'я
17. Легеневі об'єми ємності.
18. Електрокардіографія, сутність методу. Елементи нормальної ЕКГ
19. Охарактеризуйте типи реакції організму на фізичне навантаження
20. Охарактеризуйте основні кардіогемодинамічні показники
21. Спірографія, сутність методу. Охарактеризуйте основні показники нормальної спірограми
22. Назвіть функціональні проби для оцінки стану серцево-судинної системи.
23. Види та ступені ожиріння, методи їх визначення.
24. Назвіть функціональні проби для оцінки стану дихальної системи
25. Назвіть основні розрахункові методи оцінки фізичного стану людини.
26. Назвіть основні тести для оцінки фізичної працездатності
27. Назвіть основні критерії припинення тестування за субмаксимальними тестами.
28. Про що можна судити з-за наявності стану тремору.
29. Вказати нормальні та граничні показники ЧСС, АТ.

30. Охарактеризувати тест PWC170.
31. Надати характеристику Гарвардському степ-тесту.
32. Охарактеризувати функціональна проба з затримкою дихання
33. Які основні правила вимірювання довжини кінцівок?
34. За якими показниками проводиться оцінка функціональної повноцінності хребта?
35. Якими параметрами визначаються функціональні можливості опорно-рухового апарату?
36. Який метод дослідження добре відображає стан м'язових тканин?
37. Що включаєв себе схема обстеження функціонального стану опорно-рухового апарату?
38. Як проводяться дослідження об'єму та амплітуди рухів суглобах

РОЗДІЛ 5. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ І ТРАВМАХ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

1. Біомеханічні особливості діяльності опорно-рухового апарату.
2. Класифікація суглобів та їх рух. Підсумковий рух у суглобі та неврологічні і м'язові фактори, що впливають на нього.
3. М'язовий тонус та синергізм і антагонізм у роботі м'язів.
4. Методи обстеження опорно-рухового апарату.
5. Основні положення обстеження амплітуди руху.
6. Обстеження м'язової системи (функціональне м'язове тестування (ММТ)).
7. Функціональне обстеження постави і ходи.
8. Визначення рухових проблем внаслідок травм та захворювань опорно-рухового апарату.
9. Встановлення реабілітаційних цілей. Планування реабілітаційного процесу.
10. Підбір методів і засобів фізичної терапії на різних етапах загоєння чи захворювання.
11. Класифікація травматичних пошкоджень. Основні положення та методи лікування в травматології і ортопедії.
12. Регенерація кісткової тканини.
13. Переломи верхніх та нижніх кінцівок: клінічні прояви, лікування, завдання і методи фізичної терапії.
14. Переломи тазу і хребта.
15. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях суглобів.
16. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях хребта, грудної клітки, нижніх кінцівок, плоскостопості.
17. Фізична терапія, ерготерапія при ампутаціях.
18. Біомеханічні проблеми пов'язані з ампутацією.
19. Етапи реабілітаційної програми при ампутації.

Розділ 6. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ ПРИ ТРАВМАХ ТА ЗАХВОРЮВАННЯХ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ.

1. Оцінка неврологічного статусу пацієнта в фізичній терапії та ерготерапії.
2. Методики та топографічна послідовність оцінки функціональних порушень: рухової функції, чутливості, координаційної функції, тощо.
3. Патологічні зміни функціонального стану м'язів при травмах та захворюваннях НС: спастичність, ригідність, паратонія, гіпотонія.
4. Поняття реабілітаційний діагноз.
5. Фізична терапія, ерготерапія при гострому порушенні мозкового кровообігу та при травмі головного мозку.
6. Ризик виникнення гострих порушень мозкового кровообігу, види ГПМК, локалізація інсультів.
7. Характеристика геморагічного та ішемічного інсульту. Ускладнення після інсультів.
8. Обстеження та фізична терапія хворих з гострим порушенням мозкового кровообігу: психічний статус хворих; порушення сприймання, види афазії; дослідження вищих мозкових функцій; оцінка сили та тону м'язів; визначення функціональних можливостей хворих з ГПМК.
9. Вертикалізація та загальний алгоритм вертикалізації.
10. Покази і протипокази ранньої мобілізації. Особливості застосування терапевтичних вправ на утримання рівноваги та відновлення функції ходьби; бар'єри середовища; допоміжні засоби пересування.
11. Оцінка реабілітаційного потенціалу пацієнта з точки зору ерготерапевта.
12. Фізична терапія, ерготерапія при спинномозковій травмі.
13. Механізм та класифікація пошкоджень. Симптоми і ознаки пошкодження спинного мозку. Спинномозкові синдроми.
14. Основні принципи проведення обстеження при пошкодженні хребта та спинного мозку (фізичне, функціональне та неврологічне тестування).
16. Фізична терапія, ерготерапія при дитячому церебральному паралічі. Форми дитячого церебрального параліча, клінічні прояви, методи лікування, стадії відновного лікування.
17. Класифікація засобів фізичної терапії, особливості застосування кінезотерапії в залежності від ступеня тяжкості рухових порушень.
19. Фізична терапія, ерготерапія при травмах та захворюваннях периферичної нервової системи, хворих з демієлінізуючими, прогресуючими захворюваннями нервової системи та нервово м'язовими розладами.

Розділ 7. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ.

1. Поняття про кардіореабілітацію, структура процесу кардіореабілітації; вітчизняна та закордонна моделі реабілітації кардіологічних хворих – переваги та недоліки.
2. Принципи фізичного та функціонального обстеження пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної системи; характеристика та методика проведення основних проб із дозованим фізичним навантаженням.

3. Реабілітаційні цілі та особливості застосування засобів і методів фізичної терапії, ерготерапії при захворюваннях серцево-судинної системи різної етіології.
4. Підходи до застосування фізичних тренувань у рамках програми кардіореабілітації: цілі тренувальних заходів та планування; аеробне тренування, силове тренування, тренування дихальної мускулатури.
5. Побудова програм фізичної терапії хворих, що перенесли гострий інфаркт міокарда: цілі реабілітації, складові реабілітації, характеристика етапів реабілітації.
6. Методичні основи проведення занять із хворими, що перенесли гострий інфаркт міокарда: стратифікація ризику, добір та принципи дозування аеробних навантажень, ознаки адекватності навантаження, добір та принципи дозування анаеробних навантажень, застосування тренувань дихальної мускулатури, складання комплексів вправ для стаціонарного етапу, розробка плану тренувань для постклінічного етапу, особливості занять в домашніх умовах.
7. Особливості побудови реабілітаційних програм при хронічних формах ІХС.
8. Особливості реабілітації пацієнтів із хронічною серцевою недостатністю (ХСН): функціональна класифікація ХСН, покази та протипокази до тренувань із фізичним навантаженням; складання програми реабілітації залежно від функціонального класу ХСН.
9. Фізична терапія при артеріальній гіпертензії (АГ).
10. Добір та проведення функціональних проб для хворих на АГ.
11. Побудова програми кардіореабілітації та вторинної профілактики для хворих із АГ.
12. Особливості реабілітації при захворюваннях периферичних артерій.
13. Підходи до реабілітації особливих груп кардіологічних хворих: хворі із цукровим діабетом 2 типу; хворі із ожирінням; хворі похилого віку.
14. Вплив фізичної активності і тренувань на дітей і підлітків з вродженими вадами серця. Рекомендації щодо рухової активності для дітей та підлітків з вродженими вадами серця.
15. Симптоми і синдроми при захворюваннях органів дихання. Дихальна недостатність.
16. Порушення альвеолярної вентиляції. Порушення регуляції зовнішнього дихання, задишка. Вплив недостатності дихання на організм людини.
17. Обструктивні патології.
18. Рестриктивні патології.
19. Накладання патологій.
20. Принципи фізичного обстеження.
21. Функціональне обстеження дихальної системи.
22. Загальні організаційно-методичні основи фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності дихальної системи.
23. Поняття про легеневу реабілітацію.
24. Реабілітаційні цілі та особливості застосування засобів і методів фізичної терапії при захворюваннях органів дихання різної етіології.
25. Організаційні основи реабілітації хворих на ХОЗЛ: етапи легеневої реабілітації; цілі та підходи до реабілітації залежно від стадії захворювання.

26. Методичні основи проведення занять із хворими на ХОЗЛ: добір засобів фізичної терапії та застосування ерготерапії.
27. Організаційні основи реабілітації хворих на бронхіальну астму: визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання.
28. Особливості функціонального тестування хворих на бронхіальну астму (БА). Методичні основи проведення занять із хворими на БА.
29. Побудова програм фізичної терапії хворих на рестриктивні захворювання.
30. Визначення цілей та добір засобів фізичної терапії на різних етапах лікування.
31. Побудова програм фізичної терапії хворих на пневмонію.
32. Побудова програм фізичної терапії хворих на гострий бронхіт.
33. Побудова програм фізичної терапії хворих на плеврит.
34. Туберкульоз легень. Етіологія, патогенез особливості фізичної терапії.
35. Фізична терапія, ерготерапія при хворобах обміну речовин.
36. Фізична терапія при ожирінні.
37. Функціональне тестування хворих на ожиріння.
38. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на ожиріння.
39. Методичні основи проведення занять із хворими на ожиріння, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії.
40. Фізична терапія при цукровому діабеті (ЦД).
41. Види та ступені тяжкості ЦД.
42. Функціональне тестування хворих на ЦД.
43. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на цукровий діабет I типу.
44. Методичні основи проведення занять із хворими на цукровий діабет I типу, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії.
45. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на цукровий діабет II типу.
46. Методичні основи проведення занять із хворими на цукровий діабет II типу, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії.

III. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Під час проведення вступного іспиту забороняється користуватись будь-яким допоміжним матеріалом.

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Випробування проводиться письмово та оцінюється за 100-бальною шкалою.
2. Завдання (Екзаменаційний білет) складається з чотирьох питань (1,2,3,4). Відповіді оцінюються від 15 до 25 балів за кожне питання. Нарахування балів за відповіді:
 - а) за повну вичерпну відповідь на 1,2,3,4 питання студент отримує від 22 до 25 балів;

- б) за відповідь із незначними недоліками, або несуттєвою помилкою на 1,2,3,4 питання – виставляються від 17 до 21 балів за питання;
- в) за неповну відповідь із незначними помилками - виставляється від 15 до 16 балів за 1,2,3 і 4 питання;
- г) за відповідь зі значною кількістю помилок або за неправильну відповідь - виставляється по 0 балів за 1,2,3 і 4 питання;
3. Сума балів з усіх завдань являє собою підсумкову оцінку відповіді, максимальна кількість балів дорівнює $25 \times 4 = 100$ балів.
4. При необхідності переведення балів з 100-бальної шкали у 4-бальну шкалу використовується таке співвідношення:

Оцінювання письмових відповідей здійснюється відповідно до європейських стандартів за такою шкалою:

Загальна кількість балів	Визначення оцінки за ECTS
95-100	Відмінно
85-94	Дуже добре
75-84	Добре
65-74	Задовільно
60-64	Достатньо
менше 60	Незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах: Навч. наоч. посібник. – К.: Вища школа, 2002. – 191 с.
2. Апанасенко Г.Л. Спорт для всех и новая феноменология здоровья / Г.Л. Апанасенко // Физкультура в профилактике, лечении, реабилитации. – 2004. - № 3. – С. 20 – 21.
3. Артериальная гипертензия в детском возрасте – почти не замечаемая проблема. Часть I. Диагностика // Новые медицинские технологии. – 2005. - № 3. – С. 8 – 12.
4. Бадалян Л.О. Детские церебральные параличи / Л.О. Бадалян, Л.Т. Журба, О.В. Тимошина. – Киев: Здоровье. – 1998.
5. Бармашина Л. Формування середовища життєдіяльності для мало мобільних груп населення. – К.: Союз-Реклама, 2000. – 89 с.
6. Безкоровайная О., Терещенкова И. Лекарственные травы в медицине. Харьков: Факт, 2002. – 479 с.
7. Беликова Ж.А. Результаты использования хатха-йоги, пилатеса и классической аэробики на занятиях физической культурой со студентками, имеющими нарушения в состоянии опорно-двигательного аппарата / Ж.А. Беликова, М.М. Пивнева, В.Л. Кондаков // Материалы первого Международного научного конгресса «Проблемы физкультурного образования: содержание, направленность, методика, организация» 21-24 октября 2009 г. Белгород, Россия. – Белгород, 2009. – Ч.2. – С. 177- 182.
8. Белова А.Н. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации: Руководство для врачей и научных работников / Под ред. А.Н. Беловой, О.Н. Шепетовой. - М: Антидор, 2002. – 440 с.
9. Бережна Т.І. Комплексний та нетрадиційний підхід до боротьби з порушеннями постави в студентів спеціальної медичної групи / Т.І. Бережна, Л.К. Кожевнікова, В.В. Мисенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2009. – Т. 7. – С. 187-190.
10. Бирюков А.А. Массаж: Учебник для вузов. – М.: Физкультура и спорт, 2003. – 432 с.

11. Бойчук Т.В. Методика реабілітаційного обстеження у педіатрії [Навчально-методичний посібник] / Т.В. Бойчук, М.Г. Аравіцька, Л.І. Войчишин. – Івано-ФТанківськ, 2012. – 132с.
12. Бойчук Т.В. Основи діагностичних досліджень у фізичній терапії: Навчальний посібник / Т.В. Бойчук, М.Г. Голубєва, О.С. Левандовський, Л.І.Войчишин. - Львів. ТЗоВ «Захід- но-український консалтинговий центр», 2010. – 239 с.
13. Васичкин В.И. Все о массаже. – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2005. – 368 с.
14. Вейдер С. Пилатес для идеальной осанки / С. Вейдер. – Феникс, 2007. – 97 с.
15. Вейнберг Р.С., Гоулд Д. Психология спорта. – К.: Олімпійська література, 2001. – 335 с.
16. Вернер Девид. Реабилитация детей инвалидов. – М.: Филантроп, 1995. – 643 с.
17. Вест С.Дж. Секреты ревматологии / С.Дж. Вест. - СПб: Бином. - Невский диалект, 1999. - 768 с.
18. Вітенко І.С. Загальна та медична психологія. - К., "Здоров'я", 1994. – 106 с.
19. Внутрішні хвороби. В 2-х томах / За ред. Л.В. Глушка. – Івано-ФТанківськ, 2004. – 650 с.
20. Внутрішні хвороби. У 2-х томах / За ред. Л.В. Глушка. — Івано-ФТанківськ, 2004. – 751 с.
21. Вовканич А.С. Вступ у фізичну реабілітацію. Навч. Посіб. – Львів: НВФ «Українські технології», 2008. – 200 с.
22. Вовканич А.С. Інструктивні матеріали по догляду за хворими з травмою спинного мозку. – Львів: Салар.—2000, – 52 с.
23. Грейда Б.П. Терапія хворих засобами лікувальної фізкультури / Б.П. Грейда, В.А. Столяр, Ю.М. Валецький, Н.Б. Грейда // Луцьк: Волинська обласна друкарня. – 2003. – 210 с.
24. Грейда Б.П., Войнаровський А.М., Петрик О.І. Причини виникнення, профілактика і лікування спортивних травм. – Луцьк: Видавництво обласної друкарні, 2004. – 269 с.
25. Григор'єв П.Я. Хвороби органів травлення (діагностика, лікування) / П.Я. Григор'єв, Є.М. Стародуб, Е.П. Яковенко. – Тернопіль. Укрмедкнига, 2000. – 448 с.
26. Григус І. Методологічні особливості фізичної терапії хворих на бронхіальну астму / І. Григус, Б. Мицкан, З. Дума // Вісник Прикарпатського університету [Текст]. – Ів.-ФТанківськ, 2010. – № 12. – С.124-131. – (Фізична культура)
27. Демченко О.К. Медсестринство в терапії. - К.: Здоров'я, 2001. – 333 с.
28. Джегер Ля Вонн. Інструкція до домашньої програми для немовлят і малих дітей. Львів: Наутілус, 2000. – 58 с.
29. Джегер Ля Вонн. Перенесення та підйом дітей та підлітків. Листки домашніх інструкцій. – Львів: Наутілус, 2000. – 27 с.
30. Джексон Р. Спортивная медицина: Практические рекомендации / Р. Джексон. - К.: Олимпийская литература, 2003. – 321 с.
31. Дубровский В.И. Точечный массаж. - М.: «Знание», 1986. – 96 с.
32. Дубровский В.И. Все виды массажа. – М.: Молодая гвардия, 1992. – 429 с.
33. Дубровский В.И. Лечебная физическая культура (кинезитерапия): Учеб. Для студентов высших учебных заведений / В.И. Дубровский. - М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛА- ДОС2001. - 608 с.
34. Дутов А.М. Фізична культура у терапії студентів спеціального медичного відділення: навчально-методичний посібник - Івано-Франківськ, 2002.
52. Єфіменко П.Б. Техніка та методика масажу: Навчальний посібник. – Харків: «ОВС», 2001. – 144 с.
53. Желєзний О. Попередній етап фізичної терапії осіб з травмами опорно-рухового апарату. В 2 ч. Ч. 2 / О. Желєзний // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасно- му суспільстві [Текст]: збірник наукових праць Волинського державного університету ім. Л.Українки. – Луцьк, 2005. – С. 61-64.
54. Заболевания сердца и реабилитация / Под ред. М. Поллака, Д.Х. Шмидта. - К.: Олимпийская литература, 2003. – 320 с.

55. Затурофф М. Симптомы внутренних болезней / М. Затурофф. – М. Практика, 1997. – 436 с.
56. Зенін О. К. Сучасне фізреабілітаційне обладнання: [фізична терапія] / О. К. Зенін, Е. Л. Крюков // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка [Текст]. – Чернігів, 2007. – Вип.44. – С. 455-460. – (Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт).
59. Капралов, С. Виробнича практика студентів - реабілітологів в умовах ДП "Олімпійський навчально-спортивний центр" / С. Капралов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 9. – С.8-19.
61. Кашуба В.А. Биомеханика осанки / В.А. Кашуба. – Киев: Научний мир, 2002. – 278 с.
62. Кессар М.П. Уроки домашнього масажу. – М.: Махаон, 2001. – 112 с.
63. Кожухар В. М. Основы научных исследований. - М.: Дашков и Ко, 2010. - 109 с.
64. Козьявкін В.И. Детские церебральные параличи / В.И. Козьявкін, Л.Ф. Шестопалова, В.С. Подкорытов // Медико-соціальні проблеми. – Львів: Українські технології. – 1999.
65. Куничев Л.А. Лечебный массаж. – К.: Вища школа, 1982. – 328 с.
66. Куприєнко Н.В., Пономарева О.А., Тихонов Д.В. Статистика. Методи аналізу розподілів. Вибірочне спостереження. - СПб.: Політехн. ун-т, 2009. – 138 с.
42. Джарвіс Д.С. Мед и другие естественные продукты. - М.: Норд, 1990. – 119 с.
43. Джегер Ля Вонн. Інструкція до домашньої програми для немовлят і малих дітей. Львів: Наутілус, 2000. – 58 с.
44. Джегер Ля Вонн. Перенесення та підйом дітей та підлітків. Листки домашніх інструкцій. – Львів: Наутілус, 2000. – 27 с.
45. Джексон Р. Спортивна медицина: Практичні рекомендації / Р. Джексон. - К.: Олімпійська література, 2003. – 321 с.
46. Дубровський В.И. Точечный массаж. - М.: «Знание», 1986. – 96 с.
48. Дубровський В.И. Лечебная физическая культура (кинезитерапия): Учеб. Для студентов высших учебных заведений / В.И. Дубровський. - М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛА-ДОС2001. - 608 с.
51. Дутов А.М. Фізична культура у терапії студентів спеціального медичного відділення: навчально-методичний посібник - Івано-Фтанківськ, 2002.
57. Зузук Б.М., Литвінець Е.А. Цілющі екзоти. - Львів: Аверс, 2004. – 188 с.
58. Івасик Наталія. Фізична терапія при порушенні діяльності органів дихання / Н. Івасик. - Львів, 2007. – 166 с.
59. Капралов, С. Виробнича практика студентів - реабілітологів в умовах ДП "Олімпійський навчально-спортивний центр" / С. Капралов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 9. – С.8-19.
60. Кессар М.П. Уроки домашнього масажу. – М.: Махаон, 2001. – 112 с.
61. Кожухар В. М. Основы научных исследований. - М.: Дашков и Ко, 2010. - 109 с.
62. Козьявкін В.И. Детские церебральные параличи / В.И. Козьявкін, Л.Ф. Шестопалова, В.С. Подкорытов // Медико-соціальні проблеми. – Львів: Українські технології. – 1999.
63. Куничев Л.А. Лечебный массаж. – К.: Вища школа, 1982. – 328 с.
64. Куприєнко Н.В., Пономарева О.А., Тихонов Д.В. Статистика. Методи аналізу розподілів. Вибірочне спостереження. - СПб.: Політехн. ун-т, 2009. – 138 с.
67. Лайделл Л., Томас С. Новая книга по массажу: Поэтапное руководство по восточным и западным техникам. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 224 с.
68. Ланда Б.Х. Методика комплексной оценки физического развития и физической подготовленности / Б.Х. Ланда. - Советский спорт. - М., 2004. – 240 с.
69. Левченко В. А. Фізична терапія при захворюваннях внутрішніх органів / В. А. Левченко, І. П. Вакалюк // Актуальні питання фізичної реабілітації [Текст]: монографія / Левченко В.А., Вакалюк І.П. – Ів.-Фтанківськ, 2007. – С.29-172.
73. Лікувальна фізична культура /За ред. В.М. Запорожана Одеса: Одеський держ. медичний університет, 2007. - 234 с.

74. Лукашевич В.К. Основы методологии научных исследований: Учеб. пособие для студентов вузов. - Издательство:Мн.: ООО «Элайда», 2001. - 104 с.
75. Людина. Навчальний посібник з анатомії та фізіології. - Лондон; Нью-Йорк; Мюнхен; Мельбурн; Делі: Дорлінг Кіндерслі, 2003. – 240 с.
79. Макарова Г.А. Спортивная медицина: Учебник. - М.: Советский спорт, 2004. – 480 с.
82. Марченко О. К. Травми і захворювання нервової системи / О.К. Марченко // Фізична терапія хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: навч. посіб. / О.К.Марченко. – К., 2006. – С.7-40.
83. Марченко О. Перспективи підготовки спеціалістів з фізичної терапії / О. Марченко // Теорія та методика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 1. – С.47-51.
84. Марченко О.К. Физическая реабилитация при заболеваниях и травмах нервной системы / О.К. Марченко. – Киев: Олимпийская лит. – 2007. – 280 с.
85. Марченко О.К. Фізична терапія хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: Навчальний посібник. – К.: Олімпійська література, 2006. – 196 с.
90. Медицинская реабилитация в педиатрии / Под общ. ред. М.В. Лободы, А.В. Зубаренко, К.Д. Бабова. – К.: «Купріянова О.О.». – 2004.
91. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / под ред. Епифанова В.А. М.: МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
92. Медичні маніпуляції в алгоритмах / За ред. Л.С. Білика. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 256 с.
76. Майер В.І. Експериментальна програма для спеціальних медичних груп загальноосвітніх навчальних закладів // Фізична культура в школі, 2004.
80. Мамчур Ф.І. Довідник з фітотерапії. – Київ: Здоров'я, 1986. – 279 с.
81. Марр Р. Управление персоналом в условиях социальной рыночной экономики / Р. Марр, Г. Шмидт. - М., 1997. – 211 с.
86. Мачерет Е.Л., Лысенюк В.П., Самосюк И.З. Атлас акупунктурных зон. – К.: «Вища школа», 1986. – 255 с.
87. Машковский М.Д. Лекарственные средства. Харків: Торгсинг, 2001. – В 2 т.15.
88. Медицинская реабилитация / Под ред. В.А. Епифанова. - Москва: «МЕДпресс-информ», 2005. – 328 с.
89. Медицинская реабилитация в педиатрии / Под общ. ред. М.В. Лободы, А.В. Зубаренко, К.Д. Бабова. – К.: «Купріянова О.О.». – 2004.
90. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / под ред. Епифанова В.А. М.: МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
91. Медичні маніпуляції в алгоритмах / За ред. Л.С. Білика. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 256 с.
94. Мельникова О. Психологічне забезпечення в системі комплексної фізичної терапії спортсменів після травм опорно-рухового апарату / О. Мельникова // Теорія та методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 4. – С.102-105.
96. Михайлова А. В. Кардинальные факторы, лимитирующие физическую работоспособность спортсменов / А. В. Михайлова // ЛФК и массаж. – 2009. – № 7. – С.22-26.
99. Мурашко В.В., Струтынский А.В. Электрокардиография / В.В. Мурашко, А.В. Струтынский. - М. МЕДпресс, 1998. – 312 с.
104. Нейко Є.М. Практикум з основ електрокардіографії / Є.М. Нейко, І.П. Вакалюк, Н.М. Середюк. – Івано-ФТанківськ, 1997. – 50 с.
105. Нейко Є.М., Головач І.Ю. Методика клінічного обстеження суглобів при ревматичних захворюваннях. - Івано-ФТанківськ, 2001. – 69 с.
106. Никодим Лисак. Масаж у традиційній, народній і східній медицині / Чернівці: Рута, 2007. – 326 с.
111. Основы терапии, физиотерапии, лечебной физической культуры и массажа/за ред. В.В. Клапчука, О.С. Полянської. – Чернівці: Прут, 2006. – 208 с.
115. Папковская П.Я. Методология научных исследований: Курс лекций. - Издательство: Минск: ООО «Информпресс», 2002. – 127 с.

116. Пархотик И.И. Физическая реабилитация при травмах верхних конечностей. – К.: Олимпийская література, 2007. – 279 с.
117. Патологічна фізіологія // за ред. М.Н. Зайко, Ю.В. Биця. - К.: Вища школа, 1995. – 615 с.
119. Пилатес – управление телом / Л. Робинсон, Х. Фишер, Ж. Нокс, Г. Томсон // Пер. с англ. П.А. Самсонов. – Мн.: ООО «Попурри», 2005. – 272 с.
95. Методи професійної терапії інвалідів молодого віку: Метод. Рекомендації / О.В. Сергієні, Т.Г. Войтчак, В.Ф. Філюкта та ін. - Дніпропетровськ, 1995. - 14 с.
97. Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях / Р.Ф. Михалевич. - К.: Здоров'я, 2001. – 175 с.
98. Мухін В.М. Фізична терапія / В.М. Мухін. – К. Олімпійська література, 2005. – 470 с.
99. Мухін В.М., Магльований А.П., Магльована Г.П. Основи фізичної терапії. – Львів, 1999. – 120 с.
92. Нейко Є.М., Головач І.Ю. Методика клінічного обстеження суглобів при ревматичних захворюваннях. - Івано-ФТанківськ, 2001. – 69 с.
93. Никодим Лисак. Масаж у традиційній, народній і східній медицині / Чернівці: Рута, 2007. – 326 с.
94. Окамото Г. Основи фізичної терапії. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
95. Організація та управління системою професійної терапії інвалідів: Метод, рекомендації / В.П.Топка, О.В.Сергієні, Т.Г.Войтчак та ін. - Дніпропетровськ, 27 с.
96. Основи догляду в домашніх умовах / За ред. І.Г. Усіченка, А.В. Царенка, С.А. Місяка. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 372 с.
97. Основи терапії, фізіотерапії, лікувальної фізичної культури і масажу/за ред. В.В. Клапчука, О.С. Полянської. – Чернівці: Прут, 2006. – 208 с.
98. Папковская П.Я. Методология научных исследований: Курс лекцій. - Издательство: Минск: ООО «Информпресс», 2002. – 127 с.
99. Пархотик И.И. Физическая реабилитация при травмах верхних конечностей. – К.: Олимпийская література, 2007. – 279 с.
100. Патологічна фізіологія // за ред. М.Н. Зайко, Ю.В. Биця. - К.: Вища школа, 1995. – 615 с.
101. Перспективипідготовкиспеціалістівзфізичноїтерапії/О.Марченко//Теоріяіметодика виховання і спорту. – 2008. –№ 1. с.47-51.
120. Професійна терапія інвалідів: Довідково-методичний посібник / Упорядн. Іпатов А.В., Сергієні О.В., Войтчак Т.Г. та ін. / За редакцією к.м.н. Марунича В.В. -Дніпропетровськ: Пороги, 2005.-227 с.
124. Реабилитация кардиологических больных / Под ред. К.В. Лядова, В.Н. Преображенского. – М.: ГОЭТАР-Медиа, 2005. – 288 с.
125. Руденко Р. Термотопографічні показники окремих частин тіла кваліфікованих важкоатлетів та борців після застосування відновного масажу / Р. Руденко // Вісник Прикарпатського університету. Сер. Фізична культура. – Ів.-Франківськ, 2008. – УІ. – С.41-45.
126. Рыжков И. Б. Основы научных исследований и изобретательства. - Издательство: "Лань", 2012. - 224 стр.
127. Самосюк И.З., Лысенюк В.П. Акупунктура. - М.: Аст-Пресс Книга, 2004. – 528 с.
128. Сергеев В.М. Дієтологія / В.М. Сергеев, Н.В. Сергеева, В.М. Куцзьменко, В.В. Пасічник. – Луцьк, 2009. – 184 с.
129. Сестринська справа / За ред. М.Г. Шевчука. - К.: Здоров'я, 1992. – 494 с.
130. Скомороха О. Сучасні погляди на ожиріння та підходи до його лікування / О. Скомороха // Теорія та методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 4. – С.54-57.
132. Спортивная медицина. Справочное издание. – М.: Терра-Спорт, 2003. – 240 с.
133. Стандартні правила щодо урівняння можливостей інвалідів. – Львів: Надія, 1998. – 48 с.

134. Струтынський А.В. Основи семиотики захворювань внутрішніх органів / А.В. Струтынський, А.П. Баранов, Г.Е. Ройтберг, Ю.П. Гапоненков. - М. МЕДпресс-інформ, 2006. – 298 с.
137. Твердохліб О. Ф. Нетрадиційні види оздоровчої фізичної культури. Асани-цілющі положення тіла: Навч. посібник / Олена Федорівна Твердохліб. – К. : Політехніка, 2005. – 160 с.
138. Файфура В.В., Бондаренко Ю.І., Хара М.Р. Практикум з фізіології і патології людини. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 123 с.
140. Физическая реабилитация / Под ред.. С.Н. Попова. - Ростов-на-Дону: Фенікс, 2004. – 608 с.
123. Профілактично-лікувальне харчування при хворобах системи кровообігу / Під ред.. В.М. Коваленка, В.М. Корнацького. – К., 2006. – 93 с.
102. Фізична терапія (Текст): анований бібліографічний покажчик друкованих та електронних видань трьома мовами / уклад. І.Свістельник. – К.:Кондор – Видавництво, 2012.- 1162 с.
103. Фізична терапія в дитячому віці (Текст): навч. посіб./В.А.Левченко, І.П.Вакалюк, В.М.Бондаренко ін.- Рек. МОН. – Ів.-ФТанківськ :Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2010. -542 с.
- Фокин В.Н. Полный курс массажа: Учебное пособие. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 512 с.
146. Хоули Э.Т. Руководство інструктора оздоровительного фитнеса / Э.Т. Хоули, Б.Д. ФТенкс. – К.: - Олим. Лит., 2004. – 375 с.
148. Шедов В.В. Курс пропедевтики внутрішніх болезней в схемах и таблицах / В.В. Шедов, И.И. Шапошник. – Челябинск, 1995. – 377 с.
149. Шипицына Л.М. Детский церебральный паралич / Л.М. Шипицына, И.И. Мамайчук. – СПб., Изд-во "Дидактика Плюс". – 2001. – 272 с.
150. Шпектор А.В. Кардиология: ключи к диагнозу / А.В. Шпектор, Е.Ю. Васильева. - М. Видар, 1996. – 335 с.
151. Штеренгерц А.Е., Белая Н.А. Массаж для взрослых и детей. – К.: Здоров'я, 1992. – 383 с.
152. Штефко І.І., Ковальчук Н.В. Масаж: теорія і практика. – К.: Молодь, 2003. – 117 с.
153. Яворский О.Г. Пропедевтика внутрішніх болезней в вопросах и ответах / О.Г. Яворский, Л.В. Ющик. - К. Здоров'я, 2003. – 300 с.